

บทความวิชาการ

ความสัมพันธ์ของแม่และลูก โดยใช้เพลงกล่อมเด็กเป็นสื่อกลางในแต่ละภาค
Mother-child relationships using child music as a medium in each sector.

เอมอร แสงท้าว¹ รัชดาภรณ์ รักษ์ชน²

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 10 มกราคม 2567

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 18 กุมภาพันธ์ 2567

บทคัดย่อ

เพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะชนิดหนึ่ง โดยเป็นเพลงที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงเด็กใช้ร้องขับกล่อมให้เด็กฟังเพื่อให้เด็กนอนหลับสบาย ไม่งอแง พัฒนามาจากการเล่านิทานให้เด็กฟังก่อนนอนในสมัยก่อน ต่อมาจึงมีการใส่ทำนองเพลงซ้ำ ๆ เพื่อความไพเราะ และสร้างบรรยากาศให้เด็กหลับง่ายขึ้น สานสัมพันธ์ความรัก ความห่วงใยจากพ่อแม่สู่ลูก ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม วิถีชีวิตของคนในสมัยก่อนผ่านบทเพลง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของเพลงกล่อมเด็กในไทย ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นมาของเพลงกล่อมเด็ก ในไทยมีลักษณะคล้ายๆกัน แต่มีที่มาของแต่ละคำที่ใช้ในเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ ที่แตกต่างกันในแต่ละภาคเป็นเพลงที่มุ่งขับกล่อมให้เด็กหลับง่าย, ร้องขับกล่อม, และมีการปลอบประโลม มีลักษณะทางวัฒนธรรม และถูกสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น 2) เพื่อศึกษาลักษณะของเพลงกล่อมเด็กในแต่ละภาค ผลการศึกษาพบว่า ภาคกลางจะเป็นการขับกล่อมอย่างช้า ๆ กลุ่มเสียงจะช้า ๆ กัน เน้นใช้เสียงทุ้มเย็น ฉันทลักษณ์ไม่ตายตัว ในภาคเหนือไม่มีการกำหนดความยาวที่แน่นอนโดยจะแบ่งเป็นวรรคมีความยาววรรคละ 3-4 คำหรือมากกว่านั้น ใช้ทำนองที่เป็นการพรรณนาถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภาคอีสานมักมีช่วงทำนองที่เรียบง่ายใช้เสียงซ้ำ ๆ แม้จะร้องด้วยจังหวะช้า แต่แฝงน้ำเสียงที่สนุกสนานคล้ายกับเสียงแคน ในภาคใต้ลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนในแต่ละวรรคมี 4-10 คำตามแต่เนื้อเพลง อาจมีความยาวถึง 30 วรรคได้ ส่วนมากร้องเกริ่นด้วยคำว่า ฮาเอ้อ จบทำยวรรคแรกด้วยคำว่า เหวอ เสียงยาวๆ 3) เพื่อศึกษาแนวทางอนุรักษ์เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มีแนวทางที่จะสามารถอนุรักษ์เพลงกล่อมเด็กในไทย โดยการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กไว้ในระบบออนไลน์เพื่อใช้ในสืบค้น การเก็บรวบรวมในห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติ การจัดประกวด การอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ จัดเผยแพร่ความรู้และวิธีร้องเพลงเด็กล้านนา ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ การยกย่องเชิดชู ให้เกียรติผู้ที่อนุรักษ์ สืบทอดเพลงเด็กดีเด่น เป็นต้น

¹ ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านคลองเมือง

² ครูชำนาญการโรงเรียนบ้านคลองเมือง

คำสำคัญ: เพลงกล่อมเด็ก, แม่และลูก, ความสัมพันธ์

Abstract

Lullabies are a form of oral literature, often sung by parents or caregivers to soothe children to sleep comfortably without fuss. They evolved from bedtime storytelling practices in ancient times, incorporating slow melodies for soothing and creating a conducive atmosphere for easy sleep. They reflect the love and care from parents to children and provide insights into the societal norms and lifestyles of bygone eras through song lyrics. The objectives of this research are as follows: 1) To study the origins of lullabies in Thailand. Findings show that while lullabies in Thailand share similar characteristics, each region has unique linguistic nuances specific to that area. Lullabies aim to induce sleep, soothe, and comfort children, embodying cultural traits passed down through generations. 2) To study the characteristics of lullabies in different regions. Research reveals that in the central region, lullabies are sung slowly with repetitive vocal groups, emphasizing a soothing tone. The northern region has no set length, typically divided into 3-4 lines or more stanzas, often using melodies reminiscent of certain elements. The northeastern region tends to have more straightforward melodies with repetitive sounds, sometimes incorporating playful tones similar to the northeast reed mouth organ. In the southern region, lyrics are often composed in verses of 4-10 words, sometimes extending to 30 lines or more. The majority incorporate the phrase "hae-eo" at the end of the first line, followed by a long, drawn-out tone. 3) To study conservation approaches for lullabies. The study suggests various approaches for preserving Thai lullabies, including compiling online databases, library collections, national competitions, practical workshops, disseminating knowledge through mass media, and recognizing and honoring individuals who excel in preserving and passing on these songs.

Keywords:

บทนำ

เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงพื้นบ้านเพลงแรกที่มีมนุษย์ได้ยินได้ฟังจากแม่ผู้เท่กล่อม เป็นเพลงที่ถ่ายทอดความรักความเอื้ออาทรจากแม่สู่ลูก เป็นสื่อความสัมพันธ์ของสายเลือดเดียวกัน เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปถึงคุณค่าของเพลงกล่อมเด็กกว่า เป็นเพลงที่ช่วยให้เด็กนอนหลับสนิทได้อย่างรวดเร็ว ด้วยท่วงทำนองเพลงที่อ่อนไหว อ่อนหวานภาษาที่เรียบง่าย เนื้อหาที่แสดงความรักความห่วงใย ช่วยให้เด็กเกิดความละเมียดละไมทางด้านจิตใจ มีอารมณ์เบิกบาน มีความอ่อนโยน มีคุณธรรม ความเมตตากรุณา เสียสละ ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และกุลธิดา ท้วมสุข (2545) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กไว้ว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี ทั้งในการเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกายด้วยแรงกระตุ้นจากการไกวของเปล และมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาจากท่วงทำนองเพลงที่อ่อนโยน และเนื้อร้องซึ่งเป็นเสมือนการพูดคุยกับเด็กในขณะนอนหลับ ซึ่งมีผลการทดลองพบว่า เด็กที่แม่พูดคุยด้วยบ่อย ๆ จะมีน้ำหนักตัวดี และมี IQ สูง สามารถพูดได้เร็ว การที่เด็กได้ยินได้ฟังเสียงต่าง ๆ จึงเป็นการกระตุ้นความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก พร้อมทั้งพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ซึ่งเด็กได้รับรู้ถึงความรัก ความรู้สึกอบอุ่น มั่นคง และปลอดภัย ในขณะนอนหลับพร้อมกับเสียงร้องเพลงกล่อมเด็กอยู่ใกล้ ๆ ในขณะเดียวกัน เนื้อหาในเพลงกล่อมเด็ก ทำให้เด็กได้มีพัฒนาการทางด้านสังคมไปพร้อม ๆ กัน จากเหตุผลดังกล่าวผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลงกล่อมเด็กในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของเพลงกล่อมเด็กในไทย
- 2) เพื่อศึกษาลักษณะเพลงกล่อมเด็กในแต่ละภาค
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางอนุรักษ์เพลงกล่อมเด็ก

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของเพลงกล่อมเด็กในไทย

ทรงศักดิ์ พิราบขาว ภูเก้าแก้ว (2552) ได้นิยามว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ คนทุกชาติทุกภาษาในโลกมีบทเพลงกล่อมเด็กด้วยกันทั้งนั้น สันนิษฐานว่า เพลงกล่อมเด็กมีวิวัฒนาการจากการเล่านิทานให้เด็กฟังก่อนนอน ดังนั้น เพลงกล่อมเด็กบางเพลงจึงมีลักษณะเนื้อร้องที่เป็นเรื่องเป็นราว เช่น จันทโครพ ไชยเชษฐา พระรถเสน เป็นต้น การที่ต้องมีเพลงกล่อมเด็กก็เพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน หลับง่าย และเกิดความอบอุ่นใจ

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (ม.ป.ป.) เพลงกล่อมเด็ก หรือบทเท่กล่อมเด็ก เริ่มต้นขึ้นในหน่วยเล็กที่สุดของสังคม คือ ครอบครัว เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ในบ้าน พ่อแม่ปู่ย่าตายาย และญาติ ๆ ก็จะช่วยกันเลี้ยงดู และเท่กล่อมให้เด็กนอนหลับพักผ่อน บางครั้งก็อาจเป็นการปลอบ ให้เด็กหยุดร้องไห้ เนื่องจากเพลงกล่อมเด็กเกิดขึ้นมาจากความรักความผูกพัน และการเลี้ยงดูเด็ก ที่ดำเนินควบคู่ไปพร้อมกับวิถีชีวิตในครอบครัว บทเพลงกล่อมเด็กจึงมีอยู่ในทุกชาติทุกภาษาทั่วโลก สังคมไทยเรา ก็มีเพลงกล่อมเด็กที่ใช้เท่กล่อมจดจำสืบทอดกันมาจากรุ่นพ่อแม่ จนถึงรุ่นลูกหลาน ซึ่งแต่เดิมยังไม่มีกรรวบรวมจดบันทึก เป็นหนังสือหรือตำรา จึงไม่ปรากฏหลักฐานที่บ่งบอกว่า เพลงกล่อมเด็กเพลงแรกเกิดขึ้นเมื่อใด และใครเป็นผู้แต่งเพลงกล่อมเด็กบทใด โดยมีการเก็บรวบรวมความเป็นมาของเพลงกล่อมเด็กในแต่ละภาคไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 การสาธิตการร้องเพลงกล่อมลูก
(มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ม.ป.ป.)

1.1 ความเป็นมาเพลงกล่อมเด็กของภาคกลาง

ความเป็นมาของเพลงกล่อมเด็กในแต่ละภาคไว้ดังนี้ เพลงกล่อมเด็กภาคกลางเป็นที่รู้จักแพร่หลายและมีการบันทึกไว้ เป็นหลักฐานมากกว่าเพลงกล่อมเด็กภาคอื่น ซึ่งสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้า การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ โดยไม่มีชื่อเฉพาะสำหรับเรียกเพลงกล่อมเด็กภาคกลาง เนื่องจากขึ้นต้นบทร้องด้วยคำหลากหลายชนิดตามแต่เนื้อหาของเพลงความเป็นมาเพลงกล่อมเด็กของภาคกลาง นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาแบ่งประเภทเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กภาคกลางไว้คล้ายกัน คือ ประเภทสะท้อนให้เห็นความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก จะเห็นได้จากถ้อยคำที่ใช้เรียกลูกว่าเจ้าเนื้อละเอียด เจ้าเนื้ออุ่น เจ้าเนื้อเย็นสุดที่รัก สุดสายใจ เป็นต้น ประเภทสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ของคนไทยภาคกลางในด้านต่าง ๆ เช่น ความเจริญทางวัตถุ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ความศรัทธา ความเชื่อคุณธรรมประจำใจ อารมณ์ขัน และการทำมาหากินของประชาชน ประเภทให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ทางภาษา ธรรมชาติวิทยา วรรณคดี นิทาน ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ แบบแผนการปกครอง และครอบครัว

ส่วนใหญ่มีเนื้อหาสั้น ๆ ใช้ถ้อยคำเรียบง่ายและคล้องจองกัน ใจความคล้ายการสนทนากับเด็กหรือเล่าเรื่องต่าง ๆ แทรกการสอนให้ประพฤติดี ใช้คำเรียกเด็กเปรียบกับสิ่งที่มีค่า แสดงถึงความรักของแม่ เช่น ทองคำ ขวัญข้าว เจ้าเนื้อเย็น หุ่นหัว เพลงบางบทใช้ชื่อนกเรียกขานแทนชื่อเด็กด้วย

1.2 ความเป็นมาเพลงกล่อมเด็กของภาคเหนือ

มีลักษณะเป็นเพลงกล่อม เพลงปลอบ และเล่าเรื่องเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก ใช้คำขึ้นต้นบทเพลงตามเสียงเอื้อน เป็นภาษาถิ่นทางเหนือ เช่น อื้อ จา จา เนื้อหาของเพลงมุ่งชักจูงให้เด็กนอนหลับ ใช้ถ้อยคำที่มีทั้งการปลอบประโลม ชูให้กลัว และตีสอนบ่นให้ของกิน หรือสิ่งต่าง ๆ แก่เด็ก เพลงกล่อมเด็กทุกบทจะร้องขึ้นต้นด้วยการออกเสียง "อื้อ จา จา" หรือ "อื้อ อื้อ จา จา"

พิมพา สุธัญญาวัชชัย (ม.ป.ป.) เพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะชนิดหนึ่ง โดยเป็นเพลงที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงเด็กใช้ร้องขับกล่อมให้เด็กฟังเพื่อให้เด็กนอนหลับสบาย ไม่อแง พัฒนามาจากการเล่านิทานให้เด็กฟังก่อนนอนในสมัยก่อน ต่อมาจึงมีการใส่ทำนองเพลงซ้ำ ๆ เพื่อความไพเราะ และสร้างบรรยากาศ

ให้เด็กหลับง่ายขึ้น สานสัมพันธ์ความรัก ความห่วงใยจากพ่อแม่สู่ลูก ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม วิถีชีวิตของคนในสมัยก่อนผ่านบทเพลง

1.3 ความเป็นมาเพลงกล่อมเด็กของภาคตะวันออกเฉียงใต้ (อีสาน)

เนื้อหาสอดแทรกด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการทำมาหากิน ทำนองเรียบง่าย ร้องด้วยจังหวะช้า ๆ กล่อมให้นอน ใช้ภาษาอีสานบรรยายความ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นดินแดนที่มีพื้นที่กว้างขวางมาก และมีกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมและภาษาถิ่น แตกต่างกัน แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว ใช้ภาษาถิ่นอีสาน กลุ่มวัฒนธรรมไทยโคราช ใช้ภาษาถิ่นอีสาน แต่มีคำศัพท์และสำเนียงต่างจากกลุ่มแรก และกลุ่มวัฒนธรรมเขมร-ส่วย (กูย) ใช้ภาษาเขมร และภาษาส่วย (กูย) เนื้อร้องในเพลงกล่อมเด็กมักสะท้อนถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 2 เนื้อร้องในเพลงกล่อมเด็ก มักสะท้อนถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน

(มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ม.ป.ป.)

เนื้อหาของเพลงถ่ายทอดความรัก ความห่วงใย โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ กล่อมให้เด็กนอนหลับหรือปลอบให้เด็กหยุดร้องไห้ โดยมักนำสภาพแวดล้อมและธรรมชาติต่าง ๆ มาสอดแทรกไว้ในคำร้องที่แต่งขึ้น ส่วนเนื้อหาที่สะท้อนสภาพสังคมมักกล่าวถึงอาชีพ การทำมาหากิน เครื่องมือเครื่องใช้ ในชีวิตประจำวัน เช่น การทำนา ทำไร่ เลี้ยงหม่อน (ตัวหนอนไหม) ปลุกต้นหม่อนไว้เลี้ยงตัวไหม ขึ้นฝ้าย ทอผ้า นอนอู่ (เปล) วิธีสานกระด้ง

1.4 ความเป็นมาเพลงกล่อมเด็กของภาคใต้

ในวรรคแรกของเพลงกล่อมเด็กมักขึ้นต้นด้วยคำว่า “ฮาเอ้อ” หรือ “ฮาเหอ” สันนิษฐานว่ามาจากทำนองร้องที่เป็นไปอย่างช้า ๆ เรื่อย ๆ เหมือนเรือที่แล่นไปเอื่อย ๆ อีกประการหนึ่ง เปลที่เด็กนอนมีรูปร่างเหมือนเรือ คือ ใช้ผ้าฝ้ายยาวหรือผ้าขาวม้าผูกชายไว้ทั้ง ๒ ข้าง และโยงไว้คนละข้าง เมื่อคลี่ตรงกลางนำเด็กลงนอน เวลาไกวก็มีอาการไหว เหมือนลำเรือ ส่วนคำว่า “ฮา” น่าจะตัดมาจากคำว่า “บูชา” หมายถึง การสวดดี กล่อมขวัญ ยกย่อง เช่น ชาขวัญข้าว เป็นการสวดดีแม่โพสพ ชาเรือ เป็นการสวดดีแม่ย่านางเรือ ชาน้อง เป็นการขี้กล่อมน้อง

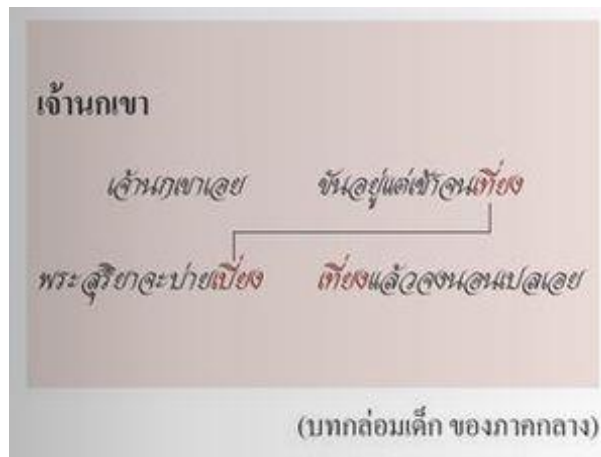
เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่มีเนื้อร้องกล่อมให้เด็กนอนโดยตรงมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่มักแต่งบทร้องให้เป็นคำสอน การประพฤติปฏิบัติตน ปกป้องคุณธรรม และสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยหลายเพลงบอกเล่าถึงคนที่ประพฤติไม่ดี บางเพลงก็ตีเถียนผู้ที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม และบางเพลงถึงขั้นเสียดสีประชดประชันบุคคลเหล่านั้นด้วย ในความเป็นจริง เด็กเล็กที่นอนแบบเบา หรือนอนอยู่ในเปลคงยังไม่เข้าใจความหมายของเนื้อร้อง แต่ผู้ร้องคงจะมีเจตนาแฝงที่จะอบรมให้เด็กโต ที่เป็นลูกหลานหรือบริวารในบ้าน ได้ยินได้ฟัง และร้อง เพื่อสื่อสารให้คนอื่น ๆ ในชุมชนได้รับรู้ด้วย แม้ว่าผู้แต่งได้กล่าวไว้ เป็นเชิงออกตัวว่า ร้องเพลงกล่อมหลานไม่เกี่ยวข้องกับใคร

สรุปความเป็นมาของเพลงกล่อมเด็กในไทย เพลงกล่อมเด็กเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สะท้อนความเชื่อและค่านิยมของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วโลก การเป็นเพลงที่มุ่งชักจูงให้เด็กหลับง่าย ร้องขับกล่อม และมีการปลอบประโลม มีลักษณะทางวัฒนธรรมและถูกสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การมีเพลงกล่อมเด็กมีไว้เพื่อผลิตเพลินเด็ก สร้างความอบอุ่นใจ และสังคมไทยมีเพลงกล่อมเด็กที่ถูกสืบทอดจากรุ่นพ่อแม่ไปยังรุ่นลูกหลาน จัดอยู่ในทุกชาติทุกภาษาทั่วโลก อย่างไรก็ตามไม่มีหลักฐานที่บ่งบอกว่า เพลงกล่อมเด็กเริ่มเกิดขึ้นเมื่อไหร่และใครเป็นผู้แต่ง เพลงบทแรกที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็กบางเพลงต่อมาจึงถูกรวบรวมไว้ในหนังสือหรือตำรา เพื่ออนุรักษ์และศึกษาวัฒนธรรมนี้ เพลงกล่อมเด็กมีบทบาททางวัฒนธรรมและเป็นปรากฏการณ์ที่พัฒนามาจากการเล่านิทานให้เด็กฟังก่อนนอนในทุกชุมชน และเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในครอบครัวทั่วไป

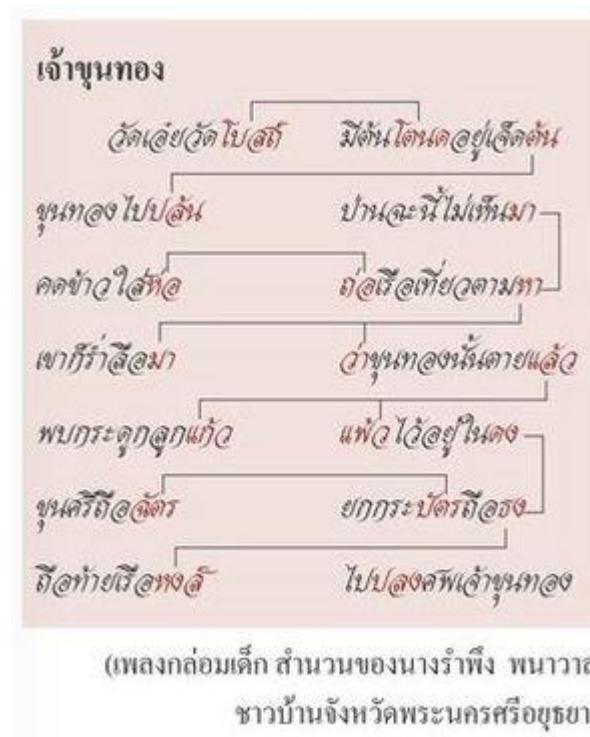
2. ลักษณะของเพลงกล่อมเด็กในแต่ละภาค

2.1 ลักษณะของเพลงกล่อมเด็กในภาคกลาง

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (ม.ป.ป.) ลักษณะทำนองและลีลาของเพลงกล่อมเด็กภาคกลางจะเป็นการขับกล่อมอย่างช้า ๆ กลุ่มเสียงก็จะช้า ๆ เช่นกัน แต่จะเน้นการใช้เสียงทุ้มเย็นและยึดคำแต่ละคำให้เชื่อมกลืนกันไปอย่างไร้รอยต่อ อ่อนหวาน ไม่ให้มีเสียงสะดุด ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้เด็กฟังจนหลับสนิทในที่สุด ฉันทลักษณ์ไม่ตายตัว เช่นเดียวกับเพลงพื้นบ้านของไทยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นบทเพลงสั้น ๆ ที่มีสัมผัสคล้องจองกัน ความยาวของบทเพลงไม่แน่นอน มีเพลงสั้น ๆ ที่คำร้องเริ่มตั้งแต่ 4-5 วรรค จนถึงเพลงที่ยาวเกิน 10 วรรค ขึ้นไป จำนวนคำในแต่ละวรรคก็ไม่ได้กำหนดตายตัวเช่นกัน คือเริ่มตั้งแต่วรรคละ 4-6 คำ อาจมีบางวรรคที่ยาวกว่า 6 คำ

ภาพที่ 3 บทกล่อมเด็ก ของภาคกลาง
(มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 4 เพลงกล่อมเด็ก ส่วนหนึ่งของนางรำพึง พนาวาส
(มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ม.ป.ป.)

เมธาวิ เข้มสันเทียะ (2560) ได้รวบรวมเพลงกล่อมเด็กของภาคกลางไว้ดังนี้
เนื้อเพลงกล่อมเด็กของวัดเอ๋ยวัดโบสถ์ “วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ ปลุกข้าวโศดสาตี ลูกเขยตักยาก
แม่ยายก็พรากรลูกสาวหนี ไอ้ ข้าวโศดสาตี ปานจะนี่จะโรยราเอ๋ย” โดยมีผู้แต่งคือ ชนิศา ชงัดเวช
เนื้อเพลงกล่อมเด็กของนกขมิ้น “เจ้านกขมิ้นเหลือองอ่อนเอ๋ย คำแล้วจะนอนที่ตรงไหน จะนอนไหน
ก็นอนได้ สุ่มทุมพุ่มไม้ก็เคยนอน ลมพระพายชายพัดมาอ่อน ๆ เจ้าเคยจรมานอนรังเอ๋ย เจ้านกขมิ้นเหลือองอ่อนเอ๋ย

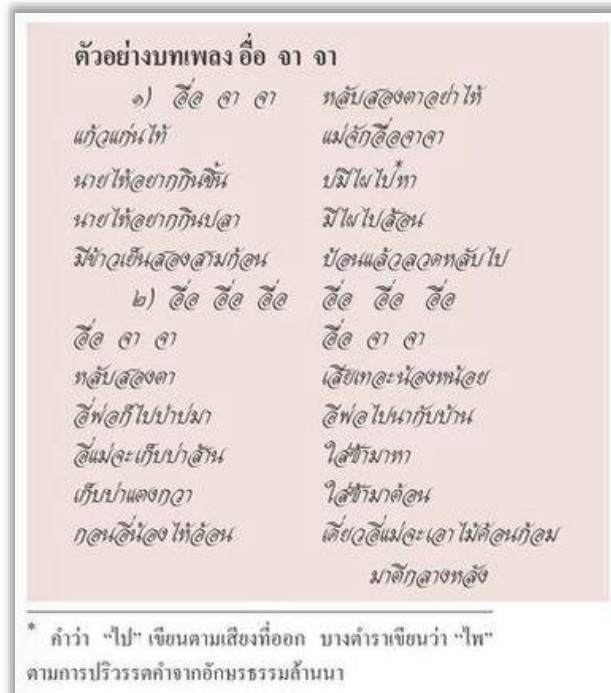
คำแล้วจะนอนที่ตรงไหน จะนอนไหนก็นอนได้ สุ่มทุมพุ่มไม้ก็เคยนอน ลมพระพายชายพัดมาอ่อน ๆ เจ้าเคยจรมานอนรังเอ๋ย ” โดยมีผู้แต่งคือ ครูพยงค์ มุกดา

เนื้อเพลงกล่อมเด็กนกกาเหว่า “เจ้านกกาเหว่าเอ๋ย ไซให้ไว้แม่กาฟัก แม่กาก็หลงรัก คิดว่าลูกในอุทรธรรณ คาบเอาข้าวมาเผื่อ คาบเอาเหยื่อมาป้อน ถนอมไว้ในรังนอน ซ่อนเหยื่อมาให้กิน ปีกเจ้ายังอ่อนคลอแคล ท้อแท้จะสอนบิน พาลูกไปหากินที่ปากน้ำพระคงคา ตีนเจ้าเหยียบสาหร่าย ปากก็ไซร์หาปลา กินกั้งกินกั้ง กินหอย กระพังแมงดา กินแล้วก็ไผมา จับที่ต้นหว้าโพธิ์ทอง” โดยบทประพันธ์นี้ไม่ปรากฏผู้แต่ง

2.2 ลักษณะของเพลงกล่อมเด็กในภาคเหนือ

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (ม.ป.ป.) เพลงมักมีคำว่า อ้อ จา จา (บางตำราว่า อ้อ ซา ซา) ตามเสียงที่เอื้อนออกมาตอนขึ้นต้นเพลง ด้วยการเปล่งเสียงทิ้งออกทางจมูกเพื่อให้เกิดความนุ่มนวลชวนให้เด็กหลับไปได้ง่าย เนื้อเพลงมีลักษณะคำประพันธ์ไม่ตายตัว และจำนวนคำสัมผัสไม่เคร่งครัดเช่นเดียวกับเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ การร้องใช้ทำนองร่า (ออกเสียงว่า “อ่า”) โดยเอื้อนเสียงทอดยาวที่พยางค์สุดท้ายของวรรค และเปล่งเสียงขึ้นลงตามระดับสูงต่ำ ของเสียงวรรณยุกต์ เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือมีร้องกันแพร่หลายมากในหลายจังหวัดในภาคเหนือ เพลงกล่อมเด็กทุกบทจะร้องขึ้นต้นด้วยการออกเสียง “อ้อ จา จา” หรือ “อ้อ อ้อ จา จา”

พิมพ์ สุธัญญาวัชชัย (2564) เพลงกล่อมเด็กนั้นไม่มีการกำหนดความยาวที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะพรรณนา โดยจะแบ่งเป็น วรรค เพื่อให้สะดวกต่อการขับร้อง มีความยาววรรคละ 3 – 4 คำ หรือมากกว่านั้น ไม่แน่นอนตายตัว การร้อง ใช้ทำนอง (ร่า) ที่เป็นการพรรณนาถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องราวต่าง ๆ คล้ายการเล่าสู่กันฟัง โดยจะเอื้อน เสียงทอดยาวที่พยางค์สุดท้ายของวรรค และเปล่งเสียง ขึ้นลงตามระดับสูงต่ำของเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งมีลักษณะบังคับเสียงโทสัมผัสกับเสียงโท และเสียงสามัญสัมผัส กับเสียงสามัญ สลับกันเป็นคู่ ๆ แต่ก็ไม่ได้เคร่งครัดนัก หากไม่มีคำสัมผัสดังกล่าวก็ไม่ถือว่าผิด

ภาพที่ 5 ตัวอย่างบทเพลง

(มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ม.ป.ป.)

นริรัตน์ รัตนสุคนธ์ (2560) ได้รวบรวมเพลงกล่อมเด็กของภาคเหนือไว้ดังนี้

เนื้อเพลงกล่อมเด็กชื่อลูก “อ้อ อ้อ จา จา กลับสองตา แม่ไปน่านอกบ้าน ไปเก็บป่าบ้าน ไล่เข้ามาแขวน ไปเก็บป่าแหน ไล่เข้ามาต่อน น้องอย่าให้อ้อน แม่ไปไร่ปมา อ้อน้องกลับสองตา นอนจำตี่ตี่ ตี่ตี่ ติดกันหลับเมื่อวัน น้องอย่าไปอ้อน อ้อ อ้อ อ้อน ท้อกลับเสียเตอะนาย” ไม่ปรากฏผู้แต่ง

เนื้อเพลงกล่อมเด็กนกกาขง “อ้อ... จา... จา... นกกาขงบินไปบินมา กาสองตัวกตาม พอกา ถือด้ามพราหลอกล่อ นกพิราบจับกาแลยุงข้าว” ไม่ปรากฏผู้แต่ง

เนื้อเพลงกล่อมเด็กเพลงแม่ไปตลาด “อ้อ... จา... จา... แม่ของเจ้าไปตลาดยังไม่มา กลับสอง ตาถ้าแม่มาคอยตื่น อ้อ.....อ้อ.....จา อ้อ อ้อ อ้ายเหยเหย อ้ายไปก้ากิด ยากใจ เยียะถกหลักขึ้นขว้าง ยกต่าง ขึ้นตั้ง ไปฮอดตี้ยัง จะปดกินตอน ไปฮอดตื่นนอน จะปดกินหญ้า ตั้งแต่นี้ปายหน้า จะใส่สองแสนต่อร้อย บัวปู้ คำน้อย ใส่ต่างเบา เบา ปูจอมป่าเหล่า ใส่ต่างหมื่น หมื่น ปูคำผั้น ใส่ร้อยเจ็ดแสน ปูตาแหวน ใส่แหวน ในจู้ ปู หลบหลู่ ใส่ต่าง นำตาง ตีผางกลาง ไปปุ้นแจ้ว แจ้ว อ้ายก่องแก้ว เอาหยังมาต่อน บั้นน้องพองกา. อ้อ อ้อ จาจา กลับสองตาแม่นายมา ก้อยตื่น แม่จักอื่น เจ้าว่าจาจา ว่าลับเตอะนา หลับตาเตอะนา กุ่มมาลาแม่อย่าให้ ว่าแก้วแก้วให้ แม่หลับเสียเนอ แมงหมี่หน้อย จักมาตอมตา แมงลาลา จักมาตอมหน้า ต่อมแล้วรวดบินไป ว่าอ้ออ้อจาจา กลับสองตาแม่นายมาอย่าให้ บิกหนึ่ง แม่แก้วแก้วให้ แม่จักมาเอา อ้อ อ้อ” ไม่ปรากฏผู้แต่ง

2.3 ลักษณะของเพลงกล่อมเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (ม.ป.ป.) เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานมักมี ท่วงทำนองเรียบง่าย ใช้กลุ่มเสียงซ้ำ ๆ และแม่จะร้องด้วยจังหวะช้า แต่ก็แฝงน้ำเสียงที่สนุกสนาน จริงใจ

เป็นธรรมชาติ มักขึ้นต้นด้วย “นอนสาหล่า” “นอนสาเต้อ” คือ บอกให้ลูกนอนนั่นเอง หรือเรียกตามคำขึ้นต้นเพลงว่า เพลงนอนสาเยอ เพลงนอนสาเต้อ ภาคอีสาน

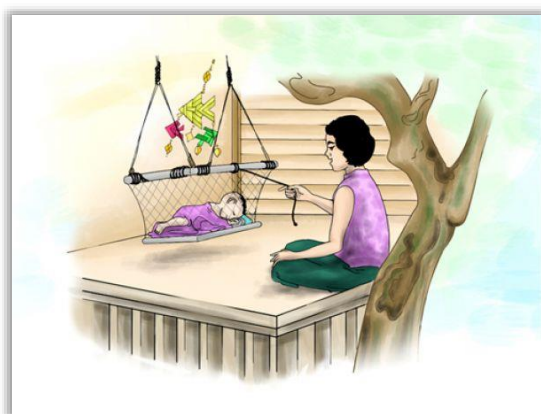
เนื้อเพลงกล่อมเด็กเพลงนอนสาเต้อ “นอนเต้อหล่าหลับตาแม่สิกล่อม เจ้าบ่นอน บ่ให้กินกล้วยแม่ไปห้วย หาซ່อนปลาปู เก็บผักตั่ว มาใส่แกงเห็ด ไปใส่เบ็ดเอาปลาช่อใหญ่ ออย่าร้องให้แม่วังโงงสิจิกตา เจ้านอนซ่าแม่วังโงงสิจิกท่า เจ้านอนคำแม่วังโงงสิจิกกัน ติง ลิง ตึง ลิง ตึง ลิง ตึง ลิง ลุกแก้วนอนนานาพ้อ ลิงลูกแก้วกินแล้วจ้งนอน ติง ลิง ตึง ลิง ตึง ลิง ตึง ลิง ตกส่าง หางชันจ้งตึง ตกกันคู้ ออย่าซึกกลางคีน ซึกกลางคีน ย่านเสื่อมาพ้อซึ่มื่อเช้า ย่านแม่วเป้ามาเห็น ยามกลางเวณ จ้งซึ่มื่อเหี้ยว เอ้อ เฮอ เออ เฮอะ เอ้อ เฮอะ เออ... นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล่อม” ไม่ปรากฏผู้แต่ง

เพลงอีเก็ง “อีเก็งเอยขอข้าวขอแกง ขอแหวนทองแดงแขวนคองน้องหล่า ขอเสื้อผ้าให้น้องช้อยใส่ ขอช่างใหญ่ให้น้องช้อยซึ่ ขอซึ่มื่อให้ให้น้องช้อยนึ่ง ขอกระบุงหาบกะตั่ว ขอช่าง ม้า เบ็ด ไก่ จั้ว ควาย ขอกระบวยทองคำตักน้ำ ขอข้าวยามาป้อนก่อนคำ ขอหมอร่าให้น้องช้อยเบ็ง เดือนอีเก็งตูช้อยเผ้าหอ” ไม่ปรากฏผู้แต่ง

2.4 ลักษณะของเพลงกล่อมเด็กในภาคใต้

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (ม.ป.ป.) ลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนชาวบ้าน ในแต่ละวรรคมี 4-10 คำ ตามแต่เนื้อความและบางเพลง อาจมีความยาวถึง 30 วรรคก็ได้ เพลงร้องเร็วหรือชาน้อง ส่วนมากร้องเกริ่นนำด้วยคำว่า “ฮา เอ้อ” และจบท้ายวรรคแรก ด้วยคำว่า “เหอ” เสียงยาว ๆ

ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้-มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2562) ลักษณะของเนื้อหาเพลงกล่อมเด็กภาคใต้โดยทั่วไปจะใช้ถ้อยคำง่าย ๆ มีเสียงคล้องจองกันแต่ไม่บังคับลักษณะสัมผัส สามารถยืดหยุ่นได้ตามทำนองของผู้ขับกล่อม เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ในแต่ละท้องถิ่นอาจเรียกชื่อแตกต่างกัน เช่น เพลงชาน้อง เพลงร้องเร็ว เพลงกล่อมเด็กภาคใต้โดยทั่วไป วรรคแรกของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้โดยทั่วไป วรรคแรกของเพลงกล่อมเด็กมักขึ้นต้นด้วยคำว่า “ฮาเอ้อ” หรือ “ฮาเหอ”

ภาพที่ 6 เพลงกล่อมเด็ก

(กัญจิกา สามารถ, 2559)

เพลงเดือนเจ้า “เดือนเจ้าเอยขอข้าวขอแกง ขอแหวนทองแดงผูกมือน้องซ่า ขอช่างขอมาน้องช่าซึ่ ขอปีให้ลูกข้าเป่า ขอข้าวให้ลูกข้ากิน โหม่งเม่งจงพลุ่ ลักกระต็องถอนเอย ” ไม่ปรากฏผู้แต่ง

เนื้อเพลงกล่อมเด็กไก่เถื่อนเหอ “ ฮาเหอ...เมรีเหอ เมรีร่วมห้อง มือขวาอุ้มน้อง มือซ้ายประคอง
อุ้มลูกไก่ เวลาน้องร้องไห้ เก็บดอกไม้มาโลมเจ้าทรมายัย มือซ้ายระคองอุ้มลูกไก่ สายสุดใจร้องหาพระมารดา เหอ...

เนื้อเพลงกล่อมเด็กไก่เถื่อนเหอ “...ไก่เถื่อนเหอ... ชั้นเทียนทั้งบ้าน ลูกสาวซี้คร้าน...นอนให้
แม่ปลุก แม่เอาด้ามขวาน... แหวงวานดั่งพลุก นอนให้แม่ปลุก... ลูกสาวซี้คร้านเหอ...”

สรุปลักษณะของเพลงกล่อมเด็กในแต่ละภาค ในภาคกลาง จะเป็นการขับกล่อมอย่างช้า ๆ กลุ่มเสียง
จะช้า ๆ กัน เน้นใช้เสียงทุ้มเย็น ฉันทลักษณ์ไม่ตายตัว ส่วนใหญ่เป็นบทเพลงสั้น ๆ ที่มีคำสัมผัสคล้องจองกัน
เริ่มตั้งแต่ 4-5 วรรค จนถึงยาวเกิน 10 กว่าขึ้นไป วรรคละ 4-6 คำ หรืออาจมีที่ยาวกว่า ในภาคเหนือ ไม่มีการ
กำหนดความยาวที่แน่นอนโดยจะแบ่งเป็นวรรคมีความยาววรรคละ 3-4 คำหรือมากกว่านั้น ใช้ทำนองที่เป็น
การพรรณนาถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีลักษณะบังคับเสียงโท เสียง สามัญ สัมผัสสลับกันเป็นคู่ ๆ แต่ไม่ได้เคร่งครัด
เพลงมักมีคำว่าอ้อจจา หรืออ้อซาซา ด้วยการเปล่งเสียงที่ออกจากจมูก เพื่อความนุ่มนวล ภาคอีสานมักมี
ช่วงทำนองที่เรียบง่ายใช้เสียงช้า ๆ แม้จะร้องด้วยจังหวะช้า แต่แฝงน้ำเสียงที่สนุกสนานคล้ายกับเสียงแคน
มักขึ้นต้นด้วยนอนสาหล่าหรือนอนสาเด้อ คือ การบอกให้ลูกนอน ในภาคใต้ ลักษณะคำประพันธ์ เป็นกลอน
ในแต่ละวรรคมี 4-10 คำ ตามแต่เนื้อเพลง อาจมีความยาวถึง 30 วรรคได้ ส่วนมากร้องเกริ่นด้วยคำว่า ฮาเอ้อ
จบท้ายวรรคแรกด้วยคำว่า เหอ เสียงยาว ๆ

3. แนวทางอนุรักษ์เพลงกล่อมเด็ก

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงแนวทางในการอนุรักษ์เพลงกล่อมเด็ก
สามารถดำเนินการได้โดยการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กไว้ในระบบออนไลน์ ซึ่งผู้ที่สนใจ
สามารถสืบค้นข้อมูลได้ตลอดเวลาและยังสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่
เกี่ยวข้องได้ หากต้องการฟังเพลงกล่อมเด็ก ก็มีไฟล์เพลงให้ฟังได้ หรืออาจใช้บริการฟังจากโซเชียลมีเดีย ใน
แหล่งเรียนรู้หลายแห่ง เช่น ห้องสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร ที่หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดของศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) นอกจากนี้ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาลายา จังหวัดนครปฐม จะจัดประกวดเพลงกล่อมลูก 4 ภาค เป็นประจำทุกปีต่อเนื่องกันมากกว่า 20 ปีแล้ว
โดยส่วนใหญ่เป็นเพลงที่บันทึกขึ้นใหม่ จากความทรงจำของผู้สูงอายุที่เคยร้อง หรือเป็นผู้ร้องที่ฝึกหัดมาจาก
ผู้สูงอายุ นอกจากบางบทเพลงที่นักวิจัยได้ไปเก็บข้อมูล และบันทึกเสียงผู้สูงอายุในหมู่บ้านตามชนบทที่ยังใช้
ร้องกล่อมหลานในวิถีชีวิตจริง ดังนั้น มีบางคนโชคดีที่ได้รับการเลี้ยงดู และเติบโตในต่างจังหวัด ซึ่งเป็นสังคม
ชนบทที่มีความใกล้ชิดกับญาติผู้ใหญ่และเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ก็ยังไม่ลืมเนื้อร้องอีกด้วย แต่เพลงกล่อมเด็กเป็นการ
ถ่ายทอดวรรณกรรมด้วยท่วงวาจาจึงทำให้มีเนื้อ ร้องผิดเพี้ยนกันไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจดจำมาผิด ๆ หรือ
ดัดแปลงเสริมแต่งเนื้อร้อง ด้วยปฏิภาณของผู้ร้องเพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และวิถีชีวิตของผู้ร้อง ดังนั้น
จึง ไม่อาจยืนยันได้ว่าสำนวนใดถูก สำนวนใดผิด มีเพียงแต่คุณค่าอันน่าประทับใจที่แสดงมรดก ทางวัฒนธรรม
เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาที่นับวันจะยิ่งสูญหายไปจากวิถีชีวิตของ ชาวล้านนาเพราะอิทธิพลของเทคโนโลยี
และกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รับ วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา เราจึงควรช่วยกันฟื้นฟูอนุรักษ์สืบทอด
เพลงกล่อมไว้

นอกจากนี้ สิริกร ไชยมา (2544) ยังได้ให้แนวทางการอนุรักษ์สืบทอดเพลงกล่อมเด็กของล้านนาไว้ดังนี้

- 1) จัดให้มีการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพลงกล่อมเด็ก ล้าंनाเพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าของเพลงกล่อมเด็กล้าंना
- 2) จัดเผยแพร่ความรู้และวิธีร้องเพลงเด็กล้าंना ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั้งทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร เอกสารแผ่นพับต่าง ๆ รวมทั้งแผ่นป้าย
- 3) ดำเนินการวิจัยหรือสืบค้นเพลงกล่อมเด็กล้าंना เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลเบื้องต้น และนำมาเขียนเป็นตำราเกี่ยวกับเพลงล้าंनाต่อไป
- 4) ประกวดผู้ที่ร้องเพลงกล่อมเด็กล้าंना
- 5) ยกย่องเชิดชู ให้เกียรติผู้ที่อนุรักษ์สืบทอดเพลงเด็กดีเด่น เพื่อให้กำลังใจ และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อไป
- 6) จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพลงเด็กล้าंनाทั้งการศึกษาในระบบอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การศึกษาประวัติปราชญ์ล้าंना เรื่องเพลงกล่อมเด็กล้าंना โดยวิธีการสอบถามและการสัมภาษณ์ และก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยสืบทอดเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะเพื่อนำมาถ่ายทอดโดยการบันทึกเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์อักษรได้เช่นกัน

สรุปแนวทางอนุรักษ์เพลงกล่อมเด็ก การสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับ “เพลงกล่อมเด็ก” ในระบบอินเทอร์เน็ต ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และฐานข้อมูลต่าง ๆ สามารถทำได้เพื่อตั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรายชื่อหนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และไฟล์เพลงเพื่อฟังได้ การจัดประกวดหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ประกวดเพลงกล่อมลูก 4 ภาค จะเป็นโอกาสที่นักเรียนและชุมชนได้รู้จัก ประเมินค่าและอนุรักษ์เพลงกล่อมเด็กท้องถิ่น นอกจากนี้ การศึกษาประวัติปราชญ์และการสอบถามผู้รู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กล้าंना จะเป็นทางเลือกที่ดีเพื่อเข้าใจเนื้อร้องและบันทึกลักษณะพิเศษของเพลงบางเพลงที่ถูกสืบทอด การอนุรักษ์และศึกษาเพลงกล่อมเด็กจะช่วยในการประสานงานทางวัฒนธรรมและสืบทอดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ภาพที่ 7 การประกวดเพลงกล่อมลูก 4 ภาค 2561

(RILCA, Mahidol University, 2561)

บทสรุป ความเป็นมา ลักษณะและแนวทางการอนุรักษ์เพลงกล่อมเด็ก

ความเป็นมาของเพลงกล่อมเด็กเกิดขึ้นในทุกสังคมและมีรากฐานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว ในสังคมไทยเพลงกล่อมเด็กมีตำนานที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นพ่อแม่ไปยังรุ่นลูกหลานโดยไม่มีหลักฐานที่บ่งบอกว่า

เพลงนี้เกิดขึ้นเมื่อไหร่และใครเป็นผู้แต่ง เนื่องจากขาดข้อมูลประวัติศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับ เพลงกล่อมเด็กส่วนใหญ่มีทัศนคติบวกและเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับความรักและการดูแลเด็กในวงครอบครัว แม้ว่าจะไม่มีการรวบรวมจัดบันทึกเป็นหนังสือหรือตำราเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กในประวัติศาสตร์ไทย แต่สามารถพบเพลงเหล่านี้ในชุดเพลงประจำวันที่ใช้เพื่อเห่กล่อมเด็กให้นอนหลับหรือปลอบเด็กในช่วงเวลาที่ต้องการความสงบ และความรักจากครอบครัว ลักษณะเพลงกล่อมเด็กภาคกลางมีลักษณะทำนองซ้ำ ๆ และกลุ่มเสียงที่ซ้ำเน้นทึ่มเย้น การใช้คำแต่ละคำเชื่อมกันไพบเราะ อ่อนหวาน และไม่มีเสียงสะดุด เพื่อเสริมสร้างอารมณ์ให้เด็กนอนหลับสบาย ฉันทลักษณ์ไม่ตายตัว เป็นบทเพลงสั้น ๆ คำร้องไม่แน่น ไม่กำหนดจำนวนวรรคแน่ชัด วรรคละ 4-6 คำ ส่วนภาคเหนือเพลงที่มีคำว่า "อ้อ จา จา" หรือบางครั้งเรียกว่า "อ้อ ซา ซา" เป็นเพลงกล่อมเด็กที่ใช้การเปล่งเสียงออกมาจากจมูกเพื่อเน้นความนุ่มนวลและช่วยให้เด็กหลับง่าย ลักษณะคำประพันธ์ไม่ตายตัวและจำนวนคำไม่เคร่งครัดเหมือนเพลงพื้นบ้าน การร้องใช้ทำนองร่า (ออกเสียงว่า "ฮ่า") โดยเอื้อนเสียงทอดยาวที่พยางค์สุดท้ายของวรรคและเปล่งเสียงขึ้นลงตามระดับสูงต่ำของเสียงวรรณยุกต์ เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือมีความนิยมแพร่หลายในหลายจังหวัดในภาคเหนือ เพลงกล่อมเด็กภาคอีสานมีทำนองเรียบง่าย ใช้กลุ่มเสียงซ้ำ ๆ ร้องด้วยจังหวะซ้ำ แต่แฝงน้ำเสียงที่สนุกสนานคล้ายกับเสียงของ "แคน" เครื่องดนตรีท้องถิ่น เพลงบางเริ่มด้วย "นอนสาหล่า" หรือ "นอนสาเด้อ" บอกให้ลูกหลับ เพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีเนื้อหาที่ใช้ถ้อยคำง่าย มีเสียงคล้องจองกันแต่ไม่บังคับลักษณะสัมผัส ลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนชาวบ้าน 1 บทมี 8 วรรค แต่ละวรรคมี 4-10 คำ เพลงร้องเรือหรือชาน้องบางครั้งเริ่มด้วย "ฮา เอ้อ" และจบท้ายวรรคแรกด้วย "เหอ." แผนการอนุรักษ์สืบทอดเพลงกล่อมเด็กล้านนาของ สิริกร ไชยมา (2544) มีกิจกรรมหลายประการ เช่น การอบรมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องเพลงกล่อมเด็ก และการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังมีการวิจัยและสืบค้นข้อมูลเพื่อรวบรวมเนื้อร้องและเขียนตำรา เป็นการประกวดผู้ร้องเพลง และยกย่องผู้ที่อนุรักษ์เพลงเด็กล้านนา เพื่อสร้างความตระหนักและรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนา

บรรณานุกรม

กัญฐิกา สามารถ. (1 ธันวาคม 2559). *เพลงกล่อมเด็กภาคใต้*. Wordpress.

<https://kantika2016.wordpress.com/2016/12/01/first-blog-post/>

ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้-มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (9 สิงหาคม 2562). เพลงกล่อมเด็ก.

<https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/3/7bf0be2e>

ทรงศักดิ์ พิราบขาว ภูเก้าแก้ว. (17 กรกฎาคม 2552). *เพลงกล่อมเด็ก*.

<https://www.gotoknow.org/posts/277491%5d>

นริรัตน์ รัตนสุคนธ์. (2560). *ภาคเหนือ*. Wordpress. <https://nareerat2016.wordpress.com/ภาคเหนือ/>

พิมพ์ สุธัญญาวัชชัย. (ม.ป.ป.). *ความรู้เรื่องเพลงกล่อมเด็กล้านนา*. หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่.

<https://www.finearts.go.th/chiangmailibrary/view/26807>

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.). *บทนำ*.

<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=39&chap=2&page=t39-2-infodetail01.html>

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมา*.

<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=39&chap=2&page=t39-2-infodetail02.html>

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ประเภทของเพลงกล่อมเด็ก*.

<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=39&chap=2&page=t39-2-infodetail03.html>

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.). *เพลงกล่อมเด็กกับสังคมไทย*.

<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=39&chap=2&page=t39-2-infodetail04.html>

เมธาวี เข้มสันเทียะ. (19 มกราคม 2560). *เพลงกล่อมเด็ก*. Wordpress.

<https://mataweekst.wordpress.com/2017/01/19/first-blog-post/>

สิริกร ไชยมา. (2546). *ภูมิปัญญาในชีวิตล้านนา*. สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดแพรวไทย อุตสาหการพิมพ์
สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และกุลธิดา ท้วมสุข. (2545). ภาพสะท้อนจากเพลงกล่อมเด็กอีสาน. *วารสารวิจัย มข*,
7(1), 78-85.

RILCA, Mahidol University. (13 กรกฎาคม 2561). *การประกวดเพลงกล่อมลูก 4 ภาค...* [image].

Facebook. <https://facebook.com/media/set/?set=a.2015956358475256&type=3>